

Förordning om val av lag för avtal (ROM I)

Justitiedepartementet

2006-06-27

Dokumentbeteckning

KOM (2005) 650 slutlig
Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för
avtalsförpliktelser (Rom I)

Sammanfattning

Förslaget innehåller allmänna regler om tillämplig lag för avtalsförpliktelser. Det kan t.ex. handla om köp av varor eller tjänster. Förslaget innebär att den gällande s.k. Romkonventionen mellan medlemsstaterna omvandlas till en förordning (Rom I), samtidigt som bestämmelserna revideras i viss mån. Syftet med instrumentet är att främja den inre marknadens funktion. Allmänt ställer sig Sverige positivt till förslaget och den inriktning förslagen till revideringar har.

1 Förslaget

1.1 Bakgrund

Redan år 1967 föreslog Beneluxländernas regeringar att medlemsstaternas lagvalsregler skulle göras mer enhetliga och kodifieras. Reaktionerna var i huvudsak positiva och ett förenhetligande sågs som ett naturligt komplement till den konvention om domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område som senare ingicks år 1968 - den s.k. Brysselkonventionen (denna ersattes av den s.k. Bryssel I-förordningen den 1 mars 2001)¹. En expertgrupp arbetade fram ett preliminärt utkast till

¹ Rådets förordning (EG) nr. 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EGT L 12, 16.1.2001, s. 1.

konvention som omfattade såväl inom- som utomobligatoriska förpliktelser. Utkastet överlämnades till medlemsstaternas regeringar år 1972.

Det visade sig vara svårt att enas och projektet begränsades därför till att omfatta endast frågan om tillämplig lag för avtalsförpliktelser. Den 19 juni 1980 öppnades konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser för undertecknande vid ett möte med rådet i Rom. Konventionen kallas därför i vardagligt tal Romkonventionen. Eftersom det vid denna tidpunkt inte fanns någon rättslig grund i EG-fördraget, som medförde behörighet att anta gemensam lagstiftning inom detta område, fick den med nödvändighet formen av en traditionell internationell traktat. Romkonventionen kom inte att träda i kraft förrän den 1 april 1991 efter att den ratificerats av sju medlemsstater. I samband med att Sverige blev medlem av EU den 1 januari 1995 uppstod en förpliktelse att tillträda konventionen. Så skedde genom en tillträdeskonvention för Österrike, Finland och Sverige som undertecknades den 29 november 1996 och trädde ikraft för svensk del den 1 juli 1998.²

Tanken var hela tiden att efter Romkonventionen gå vidare och utarbeta en konvention som omfattade frågan om tillämplig lag också för utomobligatoriska förpliktelser.

Genom Maastrichtfördraget år 1993 fick EU kompetens att under den tredje pelaren ägna sig åt s.k. civilrättsligt samarbete. När Amsterdamfördraget trädde i kraft den 1 maj 1999 övergick det civilrättsliga samarbetet från den tredje till den första pelaren. Sedan dess har samarbetet inom den internationella privaträttens område skett genom antagande av förordningar i stället för konventioner. Förhandlingar om en förordning om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II) är långt framskridna, jfr faktapromemoria 2003/04:FPM17. Kommissionen har nu föreslagit att Romkonventionen skall ersättas av en förordning om tillämplig lag för avtalsförpliktelser.

1.2 Innehåll

Syftet med förslaget är inte att skapa ett nytt regelverk, utan att omvandla konventionen till ett gemenskapsinstrument. Samtidigt föreslås dock vissa revideringar i sak. Lagvalsreglerna förtydligas. De anpassas också till den kommande Rom II-förordningen och till Bryssel I-förordningens tillämpningsområde.

Förordningen skall tillämpas på alla lagvalsfrågor som rör avtalsförpliktelser utom de som uttryckligen undantas från tillämpningsområdet (artikel 1). I stort sett överensstämmer förordningens tillämpningsområde med Romkonventionens. Förordningens lagvalsregler har, liksom bestämmelserna i Romkonventionen, universell karaktär (artikel 2). Det innebär att den lag

² EGT C 15, 15.1.1997, s. 1; SFS 1998:167; prop. 1997/98:14 s. 124; bet. 1997/98:LU9; rskr. 1997/98:139.

som anvisas som tillämplig skall användas även om det är lagen i en stat som inte är medlem i EU. Universell tillämpning är det brukliga för lagvalsregler. Parternas möjligheter att avtala om vilken lag som skall tillämpas på deras avtalsförhållande utökas i förordningen. Det skall vara möjligt att avtala om att ett internationellt erkänt regelverk som inte utgör nationell rätt skall tillämpas, t.ex. Unidroit-principerna eller Principles of European Contract Law (artikel 3). I de fall parterna inte avtalat om vilken lag som skall gälla införs mer fasta anknytningskriterier än vad som gällt enligt Romkonventionen (artikel 4). På konsumentavtal skall som huvudregel lagen i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort tillämpas (artikel 5), vilket är en förenkling av den regel som gäller enligt konventionen. Beträffande individuella anställningsavtal har förordningen utformats så att lagvalsreglerna även kan tillämpas på t.ex. flygplanspersonal som inte utför sitt arbete i ett specifikt land (artikel 6). Till skillnad från vad som gäller enligt Romkonventionen omfattar förordningen även frågor om en mellanmans behörighet att binda sin huvudman i förhållande till tredje man (artikel 7). Beträffande frågor om ett avtal är giltigt till formen innehåller förordningen, till skillnad från Romkonventionen, flera alternativa anknytningskriterier, bl.a. i syfte att ta hänsyn till det ökande antalet distansavtal (artikel 10). Förordningen saknar motsvarighet till det undantag som finns för konventionens tillämpning när det gäller nordiska godstransporter.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förordningen kommer att ersätta Romkonventionen. I viss utsträckning kommer förordningen därvid att innehålla nya eller till viss del reviderade bestämmelser. Ett sådant exempel är förordningens regler om att parterna skall kunna avtala om att ett regelverk som inte utgör en nationell lag skall tillämpas på deras avtalsförhållande.

Ett annat exempel är lagvalsreglerna för konsumentavtal. Romkonventionens bestämmelser om konsumentavtal kan medföra att en viss lag skall tillämpas på avtalet men att tvingande regler i ett annat lands lagstiftning (konsumentens hemvistlands lag) skall tillämpas samtidigt. Enligt förordningen skall huvudregeln beträffande konsumentavtal vara att lagen i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort skall tillämpas på alla avtalsfrågor.

I bland annat svensk rätt finns tvingande regler om lagval vid till exempel sjötransporter (se 13 kap. 2 § sjölagen). Bestämmelserna i sjölagen blir tillämpliga i fråga om transport med anknytning till Sverige. Avsikten är att skydda framförallt en mottagare av gods som har accepterat ett konossement, men som av praktiska skäl inte har varit med och förhandlat fram villkoren i detta. En fullständig avtalsfrihet beträffande valet av tillämplig lag kan leda till att en svensk importör i en tvist med transportören rörande skador på godset riskerar att denna skall avgöras enligt en lag som inte har någon

anknytning till transporten, eftersom redarna i allmänhet använder sig av standardkonossement.

2005/06:FPM105

Detsamma gäller om parterna inte avtalat om tillämplig lag. Det finns även i sådana fall en väsentlig risk för att en tvist kan komma att avgöras enligt lagen i ett land som saknar annan anknytning till transporten än att transportören har sitt säte i det landet.

1.4 Budgetära konsekvenser

Förslaget kan inte förutses medföra några budgetära konsekvenser.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Allmänt ställer sig Sverige positivt till förslaget och den inriktning förslagen till revideringar har. Konventionen har regler som väl balanserar de berörda intressena och som väl tillgodoser marknadens behov. Några mer ingripande ändringar av bestämmelserna bör inte göras. Sverige skall eftersträva att lagvalsreglerna säkerställer ett bibehållet starkt skydd i anställningsavtal och konsumentavtal.

Vissa delar av förslaget som medför skillnader i förhållande till vad som idag gäller enligt Romkonventionen bör analyseras närmare. Detta gäller t.ex. i fråga om förhållandet mellan förordningsförslaget och dagens bestämmelser om lagval för avtal om transporter. Särskilt beträffande sjötransporter bör förutsättningarna att enas om en gemensam nordisk ståndpunkt undersökas.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

De flesta medlemsstaterna förefaller vara positiva till förslaget.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentet har ännu inte behandlat förslaget.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Remissinstanserna är överlag positiva till att Romkonventionens regler förs över till en förordning. Flera av de föreslagna revideringarna anses vidare fylla behovet av en modernisering och en anpassning av regelverket till andra gemenskapsinstrument.

Remissinstansernas synpunkter i sak rör främst artiklarna 1 och 3 – 6.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet påpekar att trots att lagvalsreglerna enligt artikel 2 är universella begränsas partsautonomin

genom att EG-rätten och medlemsstaternas rättsystem privilegieras på olika sätt genom utformningen av artikel 3.

2005/06:FPM105

Den övervägande majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig anser det positivt att parterna skall kunna avtala om att ett internationellt erkänt regelverk skall tillämpas i stället för ett visst lands lag. Sveriges advokatsamfund är dock negativt inställt till detta.

Svea hovrätt och Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet anser att det bör finnas en möjlighet att i undantagsfall frångå de fasta anknytningskriterierna i artikel 4, till förmån för lagen i ett land som avtalet har väsentligt närmare anknytning till.

Institutet för sjö rätt och annan transporträtt vid Stockholms universitet samt Sjöfartsverket anser att konsekvenserna av artikel 3 och 4 på det transporträttsliga området bör analyseras närmare. Särskilt bör frågan om effekterna på den nordiska överenskommelse som ligger till grund för sjölagens lagvalsregler beaktas.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet påpekar att konsumenter med hemvist utanför EU inte omfattas av artikel 5 som föreskriver att konsumentens hemvistlands lag skall vara tillämplig.

Landsorganisationen i Sverige (LO) bedömer att revideringen av bestämmelserna om individuella anställningsavtal (artikel 6) kommer att få betydelse inom transport- och kommunikationssektorn. Förändringen bör analyseras närmare.

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget behandlas för närvarande i rådsarbetsgrupp (Civilrättskommittén i särskild sammansättning). Ett första möte hölls den 18 maj 2006.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 61 c och 67.5 EG. Medbeslutandeförfarande enligt artikel 251 EG.

3.3 Fackuttryck/termer

Avtalsförpliktelse: Skyldighet som är grundad på avtal, t.ex. skyldighet att betala avtalad köpesumma eller att leverera en såld vara.

Inomobligatorisk: Grundad på avtal.

Konossement: En av bortfraktaren utfärdad handling som innefattar erkännande att gods av viss art och mängd mottagits för befordran eller inlastats och som betecknas som konossement eller innehåller föreskrift att godset endast utlämnas mot att handlingen återställs.

Utomobligatorisk: Utom avtalsförhållande. En utomobligatorisk skyldighet grundar sig på något annat än ett avtal. Det kan t.ex. vara fråga om skadeståndsskyldighet.

2005/06:FPM105